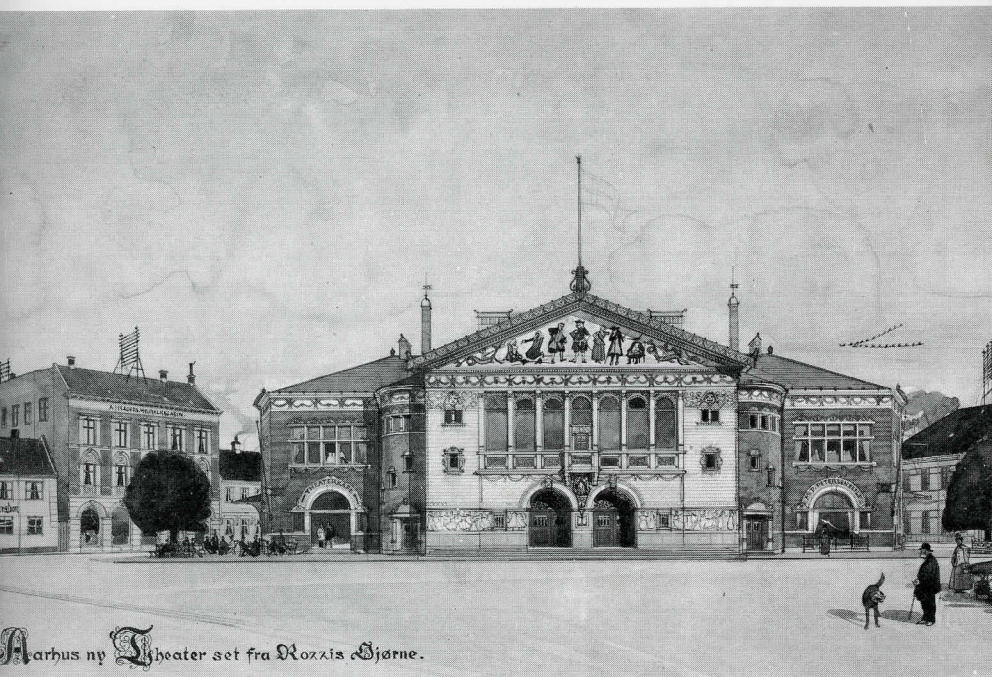




Aarhus ny Theater set fra Røzs Sjørne.

AARHUS TEATER

AARHUS TEATER

Sæson 1970-71

Teaterchef: Edvin Tiemroth



HENRIK IBSEN i Olaf Gulbrandssons streg 1903

Aktuelt teater

»Betyder opførelsen af *En Folkefjende*, med dets forureningsproblemer, at teatret vil føre en aktuel linje fremover?» spurgte en journalist.

Hvis man mener døgnaktuel, altså »der var en spændende forsideoverskrift i går, vi får skrevet et stykke om emnet i en fart og sætter det op i huj og hast, før overskriften er glemt«, – så er svaret nej!

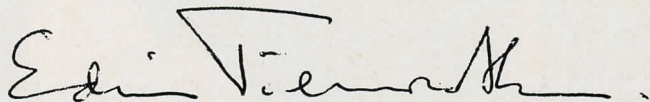
Hvis »aktuelt« betyder noget der angår mennesker af idag, – føles, forstås, diskuteres af mennesker idag – hvadenten skrevet for et par måneder siden eller århundreder tilbage, så er svaret ja.

I den betydning af ordet er alt godt teater aktuelt. –

Henrik Ibsens *En Folkefjende* 1882 er dybt aktuelt på flere måder; Halldor Laxness *Duefesten* 1964 har en barok aktualitet, Arnold Weskers *Vennerne* 1969, Leif Petersens *Nu går den på Dagmar* 1970) handler helt om mennesker idag – og nu, for at ta' et par eksempler, alvorlige og muntre.

– Det er godt at lave aktuelt teater, – det er altid aktuelt at lave *godt* teater.

Det prøver vi på Aarhus Teater – også i 1970-71





Fra »Kvintessensen af Ibsenisme«

Bernard Shaw har gjort sig nogle ukonventionelle betragtninger om den politiske baggrund for »En Folkefjende«.

»En Folkefjende« handler om et flertal af den lokale middelstand, der er økonomisk interesseret i at skjule den kendsgerning at det berømte helsebad, som lokker gæster til deres by, er forurenset af spildevand. Da en ærlig læge insisterer på at afsløre denne fare, dækker byens indbyggere sig straks bag idealer. Da de erkender det ufordelagtige ved at vise sig i deres sande skikkelse som en sammensværgelse af egennyttige kæltringer mod en ærlig mand, optræder de som »samfundet«, som »folket«, som »demokratiet«, som den kompakte majoritet og andre imponerende abstraktioner. Ved at angribe disse bliver lægen naturligvis stemplet som en fare for samfundet, en folkefjende, en forræder mod demokratiet osv. osv. Kun de, der tager aktiv del i politik, kan fuldtud værdsætte den makabre humor i situationen.

Da *En Folkefjende* indeholder en del uflatterende hentydninger til demokratiet, vil det være gavnligt at undersøge Ibsens kritik af dette mere præcist. Demokratiet er egentlig kun en ordning, hvorefter de der regeres kan vælge (såvidt et valg er muligt i et kapitalistisk samfund) medlemmerne af den forsamling som kontrollerer den udøvende magt.

Det er aldrig bevist, at dette er den bedste ordning. Dengang folk måtte underkaste sig en konge, trøstede de sig ved at gøre det til en trosartikel, at kongen altid havde ret. De gjorde ham faktisk til en slags pave. På samme måde støtter vi, som er un-

derkastet flertallet os til Voltaires pave, Monsieur Tout-le-Monde, og gør det til blasfemi mod demokratiet at betvivle, at flertallet altid har ret, skønt det som Ibsen siger er løgn. Det er en videnskabelig kendsgerning at flertallet, hvor ivrig det end måtte være for at bekæmpe gamle misbrug, altid tager fejl i sin bedømmelse af en ny udvikling. Vi ville aldrig komme ud af stedet, hvis det var muligt for os at vi stod fast på det demokratiske princip, indtil vi så hvor alle andre ville hen, som vore politikere erklærer sig nødsaget til, når de skal træffe beslutninger. Hvormeget vi end klirrer og rasler og prøver at file os igennem vore feudale slavelænker og sparker vore fodjern af os. Vi vil aldrig komme et skridt videre undtagen i hælene på »den stærkeste mand, ham der er i stand til at stå alene« og vende ryggen til »den forbandede kompakte majoritet«.

Dette er ingen forklejning af parlamentarismen, men kun en sund indskrænkning af den til dels virkelige egenskab i samfundshusholdningen som ren og skær maskineri. Maskineri som hverken har principper (bortset fra mekanikkens princip eller nogen drivkraft i sig selv overhovedet. Idealisering af styreform er lige så farlig som af kongedømme eller præstevælde. Vi trænger til at blive mindet om at til trods for, at der rundt i verden findes et umådeligt antal bygninger, hvori der udføres særlige ritualer for nogle folkehobe kaldet menigheder af en funktionær kaldet præst, som er underlagt et særligt råd som kontrollerer disse funktionærer på enkelte punkter, så hverken har der været, eller vil komme noget, der hedder den ideale katolske kirke. Der kan udmærket forekomme en højt udviklet forretningsorden i et samfund, men der vil aldrig være noget, der hedder den ideale stat. Der kan forekomme sammenslutninger af personer, der lever af lægepraksis, anatomiske eller biologiske undersøgelser af at udfærdige testamenter og lejekontrakter, af at gøre tjeneste ved regimenter og slagskibe; eller at manuelt eller industrielt arbejde;

men hvis nogle i disse sammenslutninger gennem deres leder kræver deres egne handlinger respekteret i kraft af »videnskabens souverænitet« eller »lovens autoritet«, »den kongelige hærs ære«, »arbejdets stemme«, så skal man i en fart have fat i en guillotine, eller hvad der nu måtte være på mode, til at bringe anmassende personer derhen hvor de hører hjemme. Alle abstraktioner udstyret med kollektiv bevidsthed eller kollektiv autoritet ovefor den enkelte og som kræver hans underkastelse under påskud af at handle og tænke med større gyldighed end han, er menneskeædende afguder plettet med ofrenes blod.

Denne påstand må ikke forveksles med anarkisme eller ønske om at afskaffe regeringer. Ibsen nægtede ikke at betale skatteopkræveren, men han har næppe betragtet ham som tjenende ånd for en abstraktion kaldet »staten«, men simpelthen som en mand, der af en samling borgere er sendt rundt for at samle penge ind til politi, brolægning eller gadebelysning.

G. B. Shaw

(The Quintessence of Ibsenism)



Af et forord

Den store amerikanske dramatiker Arthur Miller skrev i 1950'erne en bearbejdelse – »adaptation« af Ibsens »En Folkefjende«.

Hans forord – hvoraf vi bringer brudstykker – er skrevet for et andet publikum i en anden tid, men rummer både almene sandheder og synspunkter, der falder i tråd med aftenens opførelse.

Der er en egenskab hos Ibsen, som ingen alvorlig skribent har råd til at overse. Det er noget helt centralt i hans kraft, og jeg fandt – som jeg også håber andre vil det – dybe og styrkende impulser deri. Det er hans målbevidste holden fast ved, om at han vil have sagt de ting, han siger, og at tilskuerne sandt for dyden skal høre på dem. Det er den samme egenskab, der gør en mand til en stor skuespiller, stor politisk taler eller sindsygt. Hvert Ibsen-stykke begynder med de uskrevne ord. »Hør nu efter!«. Og disse ord har vist mig en vej gennem en mur af »underholdning«, en vej der fører én bagom formler og regler, hykleri og humbug i teatrets verden. De har bestyrket overbevisning om, at dramatikeren må vise, at han har ret til at underholde med hjernen såvel som med hjertet. Det er nødvendigt, at tilskuerne igen erkender, at scenen skal give plads for ideer, tanker, for den mest intense diskussion om menneskets skæbne.

En af mestrene i denne diskussion er Henrik Ibsen.

»En Folkefjende«s centrale tema er efter min mening det centrale tema i vort samfundsliv idag. Det er kort og godt spørgsmålet, om de demokratiske garantier, der beskytter politiske mindretal, bør skubbes til side i krisesituationer. Mere personligt er det spørgsmålet, om et menneskes vision af sandheden bør være strafværdig i det øjeblik masserne fordømmer den som en farlig og djævelsk løgn.

Det er måske det mest evigt aktuelle tema hos Ibsen, fordi der aldrig har været eller vil komme et organiseret samfund, som roligt kan stå ansigt til ansigt med en enkeltperson, der fastholder, at han har ret, mens det store flertal har rystende uret. Dybest set beskæftiger stykket sig med den objektive sandheds ukrænkelighed. Eller, sagt mere dynamisk: at de, der af uved-

kommende årsager søger at afspore sandheden, selv uvægerligt afspores og korrumpes.

Dette tema har gyldighed idag, som det altid vil have det.

— — —

Der er visse replikker, og specielt een scene, »folkemøde«-scenen), som man har opfattet, som om Ibsen var fascist. I den oprindelige version af folkemødet, hvor Dr Stockmann fremsætter sine — og Ibsens — synspunkter bredest og vrede, holder Dr Stockmann en tale, hvor han griber til biologien for at bevise, at nogle mennesker er »født« til en højere erkendelse af sandheden og dermed en naturlig ret til at lede, måske endda befale over masserne. — At Ibsen aldrig virkelig troede på denne idé, bevises grundigt af den tale, han holdt i en arbejderklub efter opførelsen af *En Folkefjende*. Han sagde: »Selvfølgelig mener jeg ikke slægts-aristokrati, eller penge-aristokrati, jeg tænker ikke engang på intellektet. Jeg mener de, som er aristokrater af karakter, af vilje, af sind — det er det eneste, der kan befri os«.

Når jeg har fjernet de eksempler, der ikke mere underbygger grundtemaet — eksempler som, jeg tror Ibsen selv ville have fjernet, hvis han havde levet idag; — føler jeg det retfærdiggjort af følgende linier i originalmanuskriptet: »Der er ingen fastslåede sandheder, der kan forblive sandheder mere end sytten, atten, højst tyve år«.

— — —

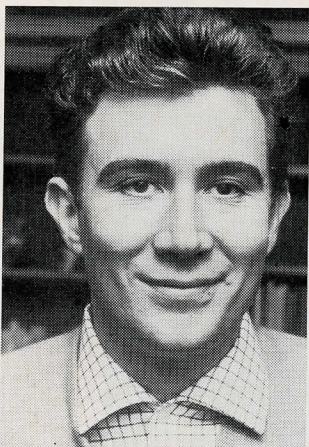
Når man læser standard-oversættelsen af Ibsens værker, bliver det hurtigt indlysende, at det falske indtryk, man har fået af manden, ville være ganske berettiget, hvis han blev opført i gængse engelske oversættelser. Hans sprog på engelsk lyder da ufatteligt pedantisk. Læg hertil, at han havde skæg og halv-linser i brillerne, og at hans stykker altid er blevet opført med kilometre af blonder på hver eneste dug, hvert eneste gardin, — så må det være døds-sikkert at en ny opførelse på traditionelt grundlag ville begrave manden en gang for alle.

Gennem hele stykket har jeg prøvet at rense det for »udstafferinger«, dets forholdsvis tilfældige detailler, som gi'r det en vis-sengrøn victoriansk tone, og vise, at Ibsens frygtelige vrede lever bag dem, — Henrik Ibsen som kunne lave stykker, som andre laver ure, præcist, intelligent, og som ikke blot markerer minutter og timer, men tidsaldr.

Arthur Miller



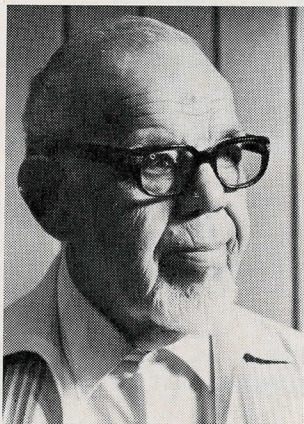
To gæster



Jørgen Reenberg

Af teaterslægt – søn af Holger Reenberg, en af vort århundredes store –; som kunstner vokset op på Det kgl. Teater i respekt – ikke for husets traditioner (jeg ved selv ikke rigtig, hvad det er for noget) men for husets arbejde, og med fornemmelse for dets atmosfære; – ikke bundet i respekt for fortiden, – men vågen for nutidens problemer, – intelligent, med meget lune, meget sensitiv; – en spændende og mangfoldig person, – en skuespiller, – en af vore førende!

Vi byder Jørgen Reenberg et varmt velkommen.



Kai Holm

Kai Holm er en af de gamle kæmper i danske skuespilleres rækker, – kendt og skattet fra ungdommens dage, hvor han var drivende kraft i den gryende skolescene, – »Jeppe, Faldsmaal« o. s. v. til glæde for talrige skoleårsgange – elsket og frygtet som brav og skurkagtig i danske film, – et vældigt, et markant hovede. Vi glædes over også at byde ham velkommen i denne Ibsen-opsætning.

E. T

Festforestilling i anledning af
AARHUS UNIVERSITETS ÅRSFEST

fredag den 11 september 1970

Ouverture:

Edvard Flifeld Bræin op. 2

AARHUS BY-ORKESTER – Dirigent: PER DREIER



2. forestilling i sæson 1970–71

HENRIK IBSEN

EN FOLKEFJENDE

Skuespil i 5 akter

Oversættelse:

LEIF PETERSEN

Scenografi:

JØRGEN ESPEN-HANSEN

Iscenesættelse:

EDVIN TIEMROTH

PERSONERNE:

Dr. Thomas Stockmann
Fru Stockmann
Petra, deres datter
Peter Stockmann, politimester og for-
mand for »Helsebadet«
Morten Kiil, garveriejer
Redaktør Hovstad
Journalist Billing
Kaptajn Horster
Bogtrykker Aslaksen
Vik
Sandstad
Tønnesen
Lynge

} borgere i byen }

Pause efter 3. akt

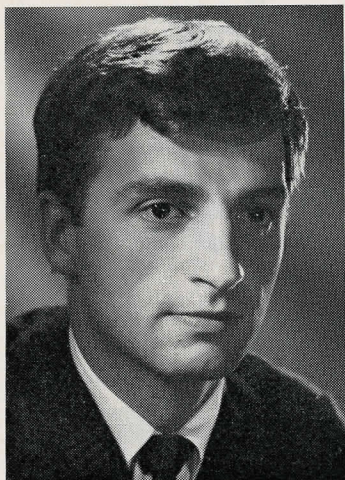
Jørgen Reenberg
Lone Rode
Sofie Lunøe

Erno Müller
Paul Smyrner
Ole Wegener
Svend Dam
Svend Johansen
Kai Holm
Børge Hilbert
Jørgen Fønss
Eydun Johanneson
Gunnar Brandt

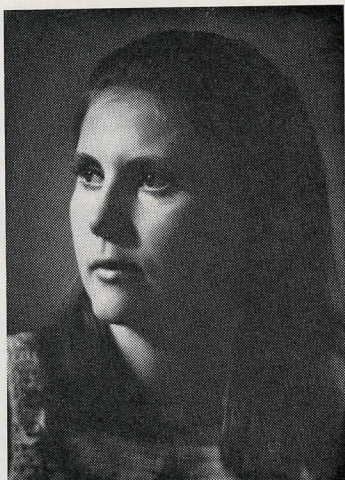
Scenemester: Kai Johansen – Lys: Carl E. Andreassen – Malersal
ved Jens-Anker Olsen – Regi: Jørn Walsø – Rekvisitter: Frøde
Sørensen – Skræddersal ved Hanne Gissel og Stanley Petersen –
Frisør: Caroline Nielsen – Suffli: Lise Wantzin – Foto: Hammer-
schmidt Foto.

Spilletid ca. 2½ time

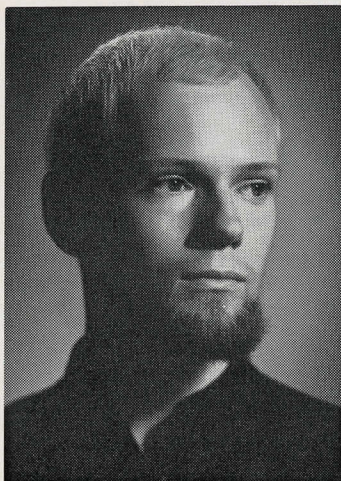
Nye navne .



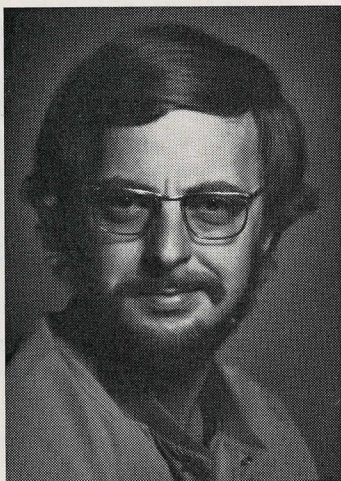
Svend Dam



Anne Marie Kolding



Lars Junggreen Have



Eydun Johanneson

Forurening

- dengang:

»Ibsen kan være inspireret af den skæbne, der blev dr Meissner til del. Meissner var badelæge i Teplitz i Böhmen. Da koleraen i 1820'erne kom til byen, krævede myndighederne, at det skulle hemmeligholdes, for at turisterne ikke skulle blive skræmt bort; men lægen underrettede det unge fyrstepar, der boede i byen, om faren. Resultatet var, at alle badegæster forsvandt, mens lægen fik sine ruderslået ud af ophidsede borgere og for bestandigt måtte forlade Teplitz«.

Alf Henriques i Gyldendals
udgave af »En Folkefiende«,
1946.

- og nu:

»Den første alvorlige vandforurening mødte vi ud for kysten af Mauritanien. Vi troede vi var kommet ind i kølvandet efter et tankskib, der netop havde skyllet tankene. Men to dage senere opdagede vi igen, at vi sejlede gennem vand, der var forurenede på samme måde. Vi observerede igen små brunlige eller begsorte klumper på størrelse med fint grus. De var af tjæreagtigt eller asfaltlignende materiale og fordelte sig uregelmæssigt på eller lige under overfladen. Men nogle af klumperne var endnu større og omfattede også tykke flager af uregelmæssig form, op til 10-15 cm i diameter. Havvandet indeholdt ikke bare disse partikler, men det var også meget skiddent og grågrønt i stedet for blåt. Det gav os indtryk af at være i havn, midt i byens kloakudløb; men vi befandt os ude på havet. Vi var i Atlanterhavet, på 22° 42' N og 17° 59' V.«

Uddrag af Thor Heyerdahls
observationer fra ekspeditionen
medsivbåden »Ra« 1969.
Rapporten er sendt til De
Forenede Nationer.

»Jeg er bange for, at der må ske en virkelig stor katastrofe, før folk indser, hvor absolut nødvendigt det er at få kontrol over for-

Fortsættes side 31



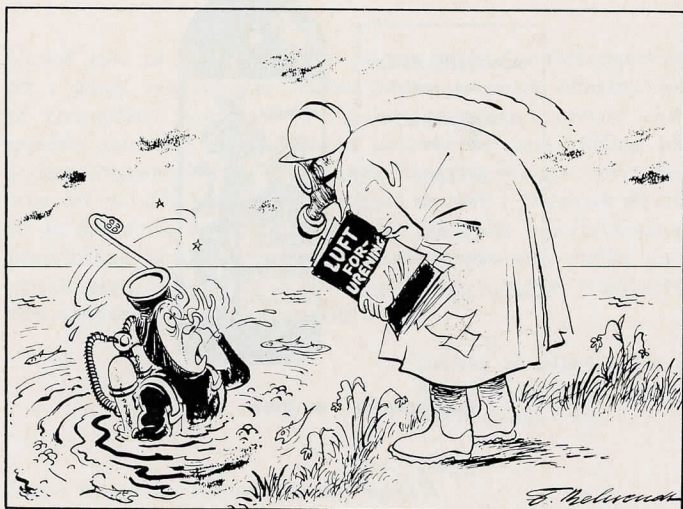
Fortsat fra side 27

ureningen. Rhinen, »Europas største kloak«, berører Schweiz, Frankrig, Tyskland og Nederlandene på vej til Nordsøen. I juni 1969 døde ca. 40 mill. fisk i Rhinen som følge af giftstoffer. Over 7500 kommuner spyr urensset kloakvand direkte i floden. Bakteieindholdet i vandet ved Rhinens udspring er 10 pr. kubikcm. Ved Rhinens udløb er det 1,5 mill. pr. kubikcm.

Fra en oversigt over
Europas forureningsproble-
mer, udarbejdet i 1969 af
dr. Hans Palmstierna.

»Øresund modtager årligt fra København og omegn 43.000 tons organiske stoffer gennem det spildevand, der så godt som urensset ledes ud fra millionbyen. Visse fiskearter er næsten helt forsvundet fra områderne ud for København, og hele plantegrupper

Fortsættes side 33



– og hvordan er så vandet?

Tegning af F. Behrendt

har trukket sig nordpå til det renere vand omkring Hven. Hvert døgn sendes ved Helsingør 8 mill. liter urensset spildevand ud kun to-tre meter fra havnekajen«.

Nyhedsmagasinet NB
i forureningsartikel,
10. juli 1970.

»Tyskerne er kommet i tanker om, at der i de sidste hektiske krigsdøgn blev sænket tonsvis af sennepsgas i Østersøen ud for Flensborg fjord, og at beholderne nok er ved at ruste op. Amerikanerne støber beholdere med nervegas ind i cement og transporterer den med særtog ud til kysten for at sænke det infame stads på 5000 meters dybde ud for Florida. Og for helt at tage modet fra den arme foruroligede forureningstidsoplevende meddeler Dagens Nyheter og Jyllands-Posten, at giftskyer fra Ruhr driver ind over Skandinavien, der også nås af ditto skyer fra England«.

Fra dagbladet Informations
leder, 12. august 1970.

Vi må gøre os klart, at vi har sat en række forureningsprocesser i gang, som vi ikke endnu har gjort noget effektivt for at kontrollere. Kortsynethed og hensyntagen til private økonomiske interesser er ikke nogen tilstrækkelig undskyldning for at lade tingene gå deres skæve gang. Vaskeriregningen bliver dyr – og det er i den forbindelse kun godt, at 1970 i Danmark ser ud til at skulle stå i forureningens tegn. Men det må forekomme ubegribeligt, at der ikke fra myndighedernes side træffes foranstaltninger allerede nu, så at vore naturlige resourcer – inklusive vore vandreserver – beskyttes effektivt.«

Uddrag af artikel i Ekstra
Bladet af prof. Jens Hede-
gaard, 4. juli 1970.

Ådsler flyder ud i Århus havn.

Overskrift i Jyllands-Posten
14. august 1970.

Dr Stockmann: Sikken en ballade, der bli'r Kathrine! – Hele vandleddningen skal lægges om.



Hovstad: Vi bladsmørere er ikke noget værd, frøken.

Petra: Mener De virkelig det?



AARHUS TEATERS STUDIO

Fernando Arrabal:

NATTEN OG DUKKERNE

En af nutidens mest omtalte, mest spillede dramatikere, spanieren Fernando Arrabal, præsenteres med Studioscenens åbningsforestilling midt i september.

Den unge Cavanosa's kamp med sit erotisk syge sind, hans betændte natlige leg med sine dukker og de unge piger, han møder, og hans frygtelige afhængighed af en tyrannisk mor skildres hedt, hårdt – og poetisk.

Der gløder en ild i den fremragende spanske digter, som brænder slørene bort fra sider i os selv, som vi skjuler nydeligt i vores hverdag.

Instruktør: Palle Skibelund. Scenograf: Sture Pyk. Oversættelse: Inge og Klaus Rifbjerg. Rollerne: Jessie Rindom, Per Møller Nielsen, Lho Jansberg, Susanne Lundberg og Erling Dalsborg.



Næste forestilling

Halldor Laxness

DUEFESTEN

Midt oktober sker der noget usædvanligt. En af tidens største prosaister, islændingen Halldor Laxness, har skrevet en festlig komedie, som med Aarhus Teaters ensemble får »verden«-premiere udenfor hjemlandet

Med Laxness' forunderlige blanding af enkelhed og vittig underfundighed fortælles fablen om buksepresseren og hans kone, et pænt par med stor livsvisdom og små livsfornødenheder, der kastes ud i storfinansielle problemer af den styrtende bunke penge, han tjener på sine geniale evner – som buksepresser. En smart forretningsmand får pengene til at yngle; – ejendomme, olietankere, jetfly etc. – en anden »smart guy« lægger an på parrets opdragne plejedatter. Efter eventyrlige oplevelser vender buksepresserparret tilbage til deres harmoniske dagligdag, kun forskønnet af opfyldelsen af »presseren«s største ønske i dette liv, – en kvidrende kanarifugl.

Asger Bonfils sætter i scene, Helgi Jonsson oversætter, Ivan Mogenssen maler, Jens Wilhelm Pedersen komponerer, Ruth Andersen »koreograferer«, – et stort personale medvirker, (deriblandt Benny Bjerregaard, Klaus Wegener, Elsebeth Steentoft, – sammen med det blide buksepresserpar, Aksel Erhardtsen og Clara Østø.

Teatre andre steder

ODENSE TEATER indleder sæsonen med genoptagelse af operetten *Nitouche* i Mogens Brix-Pedersens regi.

Første ny-premiere bliver den franske teatermand Roger Planchons version af Dumas' *De tre musketerer*. Forestillingen sættes op i samarbejde mellem Planchons instruktørassistent Gilles Chavassieux og Kai Wilton. Medvirkende er blandt andre Kirsten Særrens, William Rosenberg, Lars Knutzon, Anne Birch, Preben Borggaard og Peter Marcell.



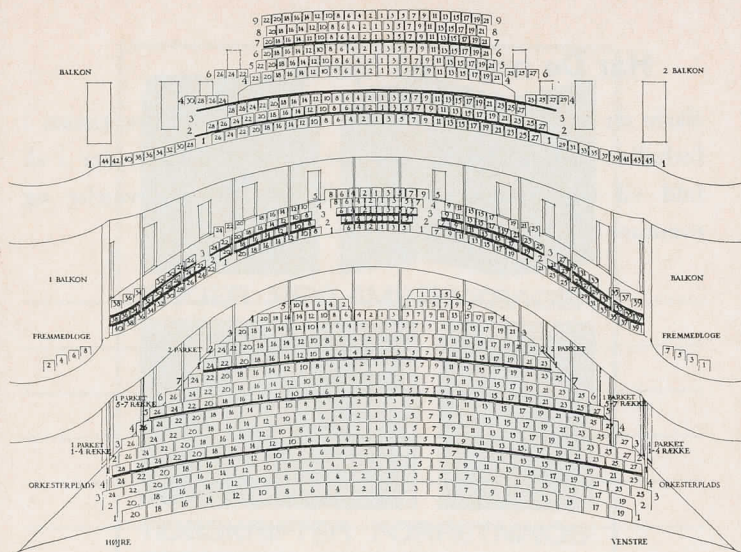
AALBORG TEATER spiller den franske forfatter Jean Anouilh's nyeste skuespil *Guldfiskene*. Handlingen foregår i »Bretagne, et sted ved kysten, den 14. juli 1960, og udspilles inden i hovedet på forfatteren« – som han angiver det i teksten.

Kaspar Rostrup har sat i scene, og i rollerne ses Søren Elung Jensen, Karl Erik Christophersen, Inger Bagger med flere.



SVALEGANGENS første forestilling er englænderen John Hopkins' *Kom så med historien*, om en politimand, som i et forhør kommer til at gå for hårdt tilværks over for en formodet seksualforbryder

Ulf Stenbjørn, udlånt fra Aarhus Teater, er politimanden, og endvidere medvirker Jørgen Buckhøj, Birthe Backhausen, Peter Ronild og Ove Pedersen. Iscenesættelse Asger Bonfils.



	Ord. pris		Ord. pris
2. balkon, 7.-9. rk.	7,00	1 balkon, 2. rk.	21,00
2. balkon, 4.-6. rk.	10,00	1 balkon, 1. rk.	25,00
2. balkon, 2.-3. rk.	12,00	2. parket, 1.-6. rk.	15,00
2. balkon, 1. rk.	16,00	1 parket, 5.-7. rk.	20,00
1 balkon, fremmedloge	27,00	1 parket, 1.-4. rk.	22,00
1 balkon, 3. rk., siderne	11,00	Orkesterplads, 1.-4. rk.	25,00
1 balkon, 3.-5. rk., midtfor	19,00		

Studioscenen, enhedspris kr. 14,00

BILLETSALG

Store scene: Billetter kan købes og forudbestilles 6 dage frem fra kl. 11-18 i Scalas forhal, telf. (06) 12 26 22. - Efter kl. 18 kun salg til forestillingsdagen i billetkontoret i **teatrets forhal**.

Studioscenen: Billetter kan købes og forudbestilles 6 dage frem fra kl. 15-18 i Scalas forhal, telf. (06) 12 26 26. - Efter kl. 18 kun salg til forestillingsdagen ved billetskranken ved **Vagtmesterindgangen, Skolegade 4**.

Ved telefonbestilling betales et noteringsgebyr på 20 øre pr. billet. Billetpriserne er incl. moms. Ved gæstespil og særforestillinger kan billetpriserne forhøjes.

Programmets forside:

Illustration til kgl. bygningsinspektør, arkitekt Hack Kampmanns originalprojekt, 1898.